

N:o 92.

Af herr **E. Hammarlund**, om anslag till undervisning i slöjd åt i skolåldern varande flickor.

Slöjden har med rätta vunnit allt större och större insteg i våra undervisningsanstalter. Tack vare frikostiga anslag af stat, hushållningssällskap, kommuner och stundom äfven af landsting, har slöjdundervisning för gossar införts i ett betydande antal folkskolor i riket.

Genom kongl. kungörelsen den 11 september 1877 bestämdes, »att skoldistrikt, som genom intyg af vederbörande folkskoleinspektör visar sig hafva på ändamålsenligt sätt anordnat undervisning i slöjd för gossar under minst fyra timmar i veckan, utan att undervisningen i folkskolans läseämnen derigenom eftersättes, må af statsmedel, för så vidt det beviljade anslaget dertill lemnar tillgång, för hvarje skola erhålla ett årligt understöd af 75 kronor.»

På grund af denna kungörelse utgick under år 1885 statsanslag till icke mindre än 727 skolor, fördelade på *alla* rikets län. I Kongl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof nämnes ock på tal om slöjdundervisningen, att intresset för detta ämne utvecklats »väsentligen genom de statsbidrag, som lemnats för befrämjande af undervisning i slöjd för gossar», samt att denna undervisning »vunnit en allt allmänare utbredning i vårt land».

Men under det sålunda slöjdundervisningen för gossar tagit god fart, har från det allmännas sida föga eller intet gjorts för främjande af den qvinliga slöjdundervisningen. Denna förer ock i allmänhet i våra skolor ett högst tynande lif. Här och hvar hafva kommunerna visserligen med egna medel föranstaltat slöjdundervisning för flickorna, på några ställen lemnas till och med understöd från landsting eller hus-

hållningssällskap, men i flertalet skoldistrikt åsidosättes denna sak allt för mycket.

Då flickan lemnar skolan, kan hon möjligen räkna upp Sveriges regenter allt från hednatiden, hon kan måhända till och med uträkna kubikinnehållet af en stympad kon, men i huru många fall kan hon sy en enkel söm eller sticka en strumpa eller på ett ordentligt sätt laga sin egen klädning? Och dock är väl detta senare af bra mycket större betydelse för flickans framtida utkomst här i världen än det förra. Här gäller med alla skäl den satsen: det ena skall man göra och det andra icke låta.

Man anmärker måhända, att det tillkommer hemmet, icke skolan, att bibringa flickan den handafärdighet, som för henne är af så stor betydelse i det praktiska lifvet. Väl vore, om så kunde ske. Erfarenheten säger dock allt för tydligt, att antalet hem, i hvilka modern sjelf måste bidraga till familjens uppehälle och sålunda ej har tid nog att egna sig åt sina döttrars uppfostran, är mycket stort. Dessutom äro långt ifrån alla mödrar mäktiga, äfven om de hade tid dertill, att lemna sina döttrar undervisning i ens de allra vanligaste qvinliga handarbeten.

Härtill kommer den uppfostrande betydelsen af slöjden i skolan. Härom har under de senaste åren så mycket blifvit taladt och skrifvet, att jag ej behöfver särskildt erinra om denna sida af saken. Det skall blott af mig anmärkas, att lika viktigt som det är, att läsning och slöjd omvexla för gossen, minst lika viktig får väl en dylik omvexling för flickan anses vara.

Här är sålunda ett fält, der staten bör ingripa. Något skäl för att lemna statsunderstöd ensamt till slöjdskolorna för gossar finnes icke. Tvärt om tala alla skäl för, att på detta område bör tillämpas full likställighet. Det måste nemligen vara lika viktigt för staten att erhålla praktiska och dugliga qvinnor som män. Att hos qvinnan redan i unga år väckes intresse för företagsamhet, idoghet och arbetsamhet är af största betydelse i ekonomiskt hänseende för så väl familjen som ock för staten. Man kan till och med utan öfverdrift säga, att den allmänna handafärdigheten är för qvinnan långt viktigare än för mannen. Qvinnan må intaga hardt när hvilken ställning som helst i samhället, så är och förblifver dock slöjden snart sagdt en del af hennes lif.

Huru viktigt är det då icke, att hon redan från barndomen fått öfva handen och ögat, att ordningssinnet blifvit stärkt, att hos henne framkallats kärlek till ett omsorgsfullt och noggrant arbete! Och särskildt för de fattigare klasserna är det af vikt, att flickan fått i skolan lära sig så mycken händighet, att hon kan, då hon utgår i lifvet vare

sig som maka, tjenarinna eller arbeterska i något särskildt fack, utan hjälp reda sig med afseende på de allra vanligaste qvinliga handarbeten.

Man klagar — och det med rätta — att slöjdskickligheten numera försvunnit från ett stort antal svenska hem, ja, på sina ställen är, om än icke helt och hållet utdöd, dock föga aktad. Någon annan utväg att grundligt upphjelpa den samma än genom skolan lär icke finnas.

Den enda invändning, som med något fog kan göras mot, att staten verksamt tager om hand äfven den qvinliga slöjdundervisningen, är den, att fullt dugliga lärarinnor för denna undervisning icke finnas i tillräckligt antal. Den slöjdundervisning för flickor, som nu på en del ställen meddelas, lemnar nemligen i de flesta fall mycket öfrigt att önska. Sålunda är den sällan eller aldrig ordnad fullt metodiskt eller byggd på verkligt pedagogiska grunder. Vidare har den på åtskilliga ställen inslagit i en osund riktning, i det man gjort sådant till hufvudsak, som borde vara bisak eller som kanske rent af borde vara bannlyst från denna undervisning — exempelvis virkning, som här och der spelat en stor roll.

Samma invändning som den nyss nämnda kunde emellertid äfven göras beträffande anslaget till slöjdskolor för gossar, då detta anslag år 1877 för första gången af Riksdagen beviljades. Erfarenheten har emellertid gifvit vid handen, att sedan blott understöd var att påräkna från staten, denna undervisning inslagit i en sund och god riktning. Så skall för visso ock blifva fallet i afseende på de qvinliga slöjdskolorna. Och liksom kurser här och hvar blifvit anordnade för utbildande af lärare i manlig slöjd, så skola nog ock, derest sådant visar sig behöfligt, kurser komma att anordnas för utbildande af lärarinnor i qvinlig slöjd.

Enär skolans uppgift är att gifva flickan allmän bildning, ej att meddela henne fackbildning i ena eller andra riktningen, bör den slöjdundervisning, för hvilken statsanslag skall påräknas, hafva till mål icke att bibringa färdighet för något visst näringsfång, utan att gifva flickan den händighet och förmåga, som för *hvarje* qvinna är nödig och nyttig.

De allmänna betingelser, under hvilka staten bör lemna understöd till sådana skoldistrikt, som anordna undervisning i slöjd för flickor, torde för öfrigt lämpligen böra blifva likartade med dem, som äro gällande i afseende på slöjdskolorna för gossar. Sålunda skulle kunna bestämmas:

1) att denna undervisning bör afse: a) att i allmänhet öfva handen och ögat, stärka ordningssinnet och framkaila kärlek till ett rent, noggrant och omsorgsfullt arbete, b) att sätta flickan i stånd att sjelfständigt förfärdiga de i ett enkelt hem förekommande vanliga hand-

arbetena, och c) att göra det möjligt för flickan att på egen hand vidare uppöfva sin handfärdighet;

2) att läsning och slöjd på lämpligt sätt omvexla med hvarandra;

3) att skoldistriktet genom intyg af vederbörande folkskoleinspektör skall visa sig hafva på ändamålsenligt sätt anordnat undervisning i slöjd för flickor under minst fyra timmar i veckan, utan att undervisningen i folkskolans läseämnen derigenom eftersättes, innan statsbidrag för denna undervisning kan erhållas;

4) att statsbidraget sättes till högst 75 kronor årligen för hvarje skola.

Lämpligast torde emellertid vara, att Riksdagen öfverlemnar åt Kongl. Maj:t att bestämma de närmare vilkor, under hvilka statsanslaget får utgå.

Till en början och till dess närmare erfarenhet vunnits, torde anslaget kunna fastställas till samma belopp, som det, hvilket 1877 års Riksdag beviljade till slöjdskolorna för gossar eller 15,000 kronor.

På grund af det nu anförda tillåter jag mig vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte besluta:

dels att för år 1888 anvisa ett belopp af 15,000 kronor att användas till understöd åt de församlingar, som på lämpligt sätt bereda i skolåldern varande flickor undervisning i qvinlig slöjd;

dels att öfverlemnna åt Kongl. Maj:t att fördela detta understöd samt att bestämma de närmare vilkoren för understödets åtnjutande.

Stockholm den 27 januari 1887.

Emil Hammarlund.

I förestående motions syfte instämma:

Joh. Nydahl.

Chr. Aug. Ekeborgh.

Sixten von Friesen.

O. Stackelberg.

A. E. Petersson.

Åxel Key.

J. Ericsson.

Ernst Beckman.

J. E. Ericsson.

Ivar Månsson.